

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eetti-
nen neuvottelukunta ETENE

10.09.2009

Sosiaali- ja terveysministeriö
Osastopäällikkö Päivi Sillanaukee
PL 33
00023 Valtioneuvosto

Viite: Apulaisosastopäällikkö Pekka Järvisen kirje 10.8.2009, STM:n pandemian koordinaatioryhmä

LAUSUNTO PANDEMIAAN VARAUTUMISESTA TEHOHOIDOSSA

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi (24.8.2009) ETENE:ltä lausuntoa pandemiaan varautumisesta erityisesti tehohoitoa silmällä pitäen. ETENE on antanut pandemiaan varautumisesta lausunnot 22.12.2005 ja 7.2.2006, jotka ovat edelleen ajankohtaisia ja eettisiltä näkökulmiltaan sovellettavissa pandemiaan tai muihin poikkeustilanteisiin varautumisessa, suunnittelussa ja toiminnassa.

Lausuntonaan pandemiaan varautumisessa erityisesti tehohoidon osalta ETENE toteaa seuraavaa:

Oikeudelliset reunaehdot

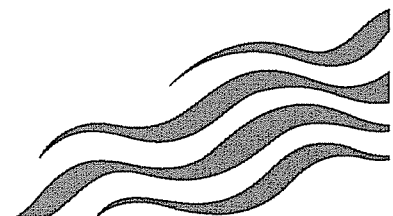
Perustuslain (731/1999) 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan velvollisuus on turvata, sen mukaan kun lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perussäännökset kuntien velvollisuudesta järjestää terveyspalveluja sisältyvät kansanterveyslakiin (66/1972) ja erikoissairaanhoidolakiin (1062/1989).

Suomi on sitoutunut toteuttamaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon periaatteita. Suomen valtio on allekirjoittanut useita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia, joilla pyritään turvaamaan ihmisten yhdenvertaista kohtelua. Kansallisessa lainsäädännössä syrjinnänkielto ilmenee monista eri säädöksistä.

Perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilön liittyvän syyn perusteella. Syrjinnän vastainen lainsäädäntö ei koostu yksistään syrjintäkielloista vaan myös velvoitteista edistää yhdenvertaisuutta aktiivisin toimin.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) säädetään lääkärin erityisistä oikeuksista ja velvollisuuksista. Lääkäri päättää edellä mainitun lain mukaan potilaan lääketieteellisestä tutkimuksesta, taudinmäärityksestä ja siihen liittyvästä hoidosta.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992) sisältää säännökset potilaan hoitoon ja kohteluun liittyvistä keskeisistä periaatteista. Lain 3 §:ssä säädetään henkilön oikeudesta ilman syrjintää saada hänen terveydentilansa edellyttämää terveyden- ja sairaanhoitoa niiden voimavarojen rajoissa, jotka ovat terveydenhuollon käytettävissä. Potilaslain syrjintäkieltoa tulkittaessa on samanaikaisesti huomioitava ihmisoikeussopimusten, perustuslain ja yhdenvertaisuuslain syrjintää koskevat normit.

Pandemiaan varautuminen ja tehohoitopotilaan hoito

ETENE korostaa pandemiaan varautumisessa ja hoidossa mukaan lukien tehohoitopotilaat eettisinä lähtökohtina hyvän tekemistä, vahingon välttämistä ja välttämättömän hoidon ja huolenpidon antamista kaikille potilaille. Lisäksi toiminnassa tulee toteutua oikeudenmukaisuus, tasapuolisuus, objektiivisuus ja avoimuus.

Potilaan terveydentilasta johtuva hoidon tarpeen arviointi tulee perustua lääketieteellisesti yleisesti hyväksytyihin kriteereihin. Terveydenhuollossa priorisointi on jokapäiväistä ja käsittää kaikki ne toimet, joiden tarkoituksena on arvioida suunnitelmallisesti terveydenhuollon toimenpiteiden sisältöä ja ohjata voimavarat potilaiden eduksi tuottamaan mahdollisimman suurta terveyshyötyä. Terveyshyötyä on aina arvioitava viime kädessä yksilöllisesti, joten esimerkiksi potilaan ikä sellaisenaan ei ole peruste tai este tehohoitoon pääsemisessä.

Pandemiaan varautumisessa on olennaista sairaalan toimintojen kokonaissuunnittelu siten, että pandemia- tai muihin poikkeustilanteisiin on luotu konkreettiset toimivat ohjeistot potilaiden hoitoon pääsyn ja hoidon varalta. Tällaisissa tilanteissa potilaan hoidon ohjeet tulee olla riittävän selkeät ja yksiselitteiset. Potilaiden määrän moninkertaistuessa ja hoidon tarpeen lisääntyessä, jouduttaneen myös ei-kiireellistä hoitoa tarvitsevien potilaiden hoitoa siirtämään. Lisäksi suunnitelmissa jouduttaneen varautumaan mm. henkilökunnan uudelleen sijoittamiseen, työhön kutsumiseen ja tilojen järjestelyihin.

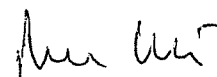
Pandemian aikana tehohoitopaikkoja käytetään samojen lääketieteellisten periaatteiden mukaan kuin päivittäisessä potilaan hoidon tarpeen arvioinnissa tehdään. Tällöin potilasvalinnassa käytetään yleisiä tehohoitopotilaiden valintakriteereitä huomioiden oikeudelliset reunaehdot.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä terveydenhuollon henkilöstön osaamiseen, valmiuteen ja koulutukseen hoitaa pandemia- tai muita poikkeustilanteita. Kriittisissä valintatilanteissa tulee olla käytettävissä kaikki mahdollinen korkeatasoinen ja kokemuksellinen lääketieteellinen ja muu osaaminen hoidettavien potilaiden tilan arvioinnissa, hoidon toteuttamisessa ja toimintojen organisoinnissa.

Yhteenveto

ETENE korostaa pandemiaan tai yleensä poikkeustilanteisiin valmistautumisessa väestön ja potilaan luottamuksen säilyttämistä siihen, että pandemia ja sairastuneet hoidetaan hyvin ja eettisesti korkein periaattein kaikissa olosuhteissa. Aikaisemmat kokemukset ovat osoittaneet, että kriisitilanteissa sairaalat, suomalainen lääkintä- ja muu terveydenhuollon ammattihenkilöstö, ovat suoriutuneet tehtävistään moitteettomasti ja olleet valmiita ponnistelemaan voimavarojensa äärirajoilla.

Puheenjohtaja

Markku Lehto

Pääsihteeri

Aira Pihlainen

LIITTEET

ETENE, lausunto 22.12.2005 Pandemiaan varautumiseen liittyviä eettisiä näkökohtia
ETENE, lausunto 7.2..2006 Pandemiaan varautuminen, työryhmän raportti

JAKELU

Pekka Järvinen, Eija Koivuranta

